

De politiske utfordringene

Taler

Jonas Gahr Støre

Dato

26 februar 2009

Sted

Oslo

Omstendigheter

FAFO-konferansen "Stat og marked - en ny politisk agenda i Europa?"

1 Kjære forsamling,

Takk for invitasjonen og til FAFO for evnen og viljen til å sette viktige dagsordener. Dere gjorde det under 25-årsjubileet i 2007. Og dere gjør det i dag.

5

Mitt tema - i 25 tilmålte minutter - er de politiske utfordringene. De er viktige, de er mange, jeg går rett på sak og velger ut fire.

10 *

Den første er en refleksjon knyttet til konferansens tittel; Stat og marked - en ny politisk agenda i Europa.

15 Vi møtes med finanskrisen som bakteppe. Diskusjonen om stat og marked er ikke lenger så mye et ordskifte om politiske eller ideologiske vurderinger og preferanser.

Verden over ser samfunnsaktørene mot staten for å berge bank, bedrift og bolig.

20

Når nøden er stor nok viker ideologien.

25 I de internasjonale finansavisene spekuleres det i om de ledende bankene vil bli overtatt av statene. Det vil tiden vise. I raden av milliarder som går til alle krise- og tiltakspakkene får vi nok en gang illustrert at det ikke er problemer med å finne penger - når problemet er penger.

30 La oss ikke ta feil: Vi er ved inngangen av denne krisen, ikke ved utgangen av den.

Det som begynte som en finansiell krise er nå blitt en økonomisk krise. Nå avler dette sosiale og politiske kriser. Som i Reykjavik og i Riga.

35

Verden teller krisepakker. Så skal tapene sosialiseres. Om litt vil vi telle avdragene og rentene på alle de lånene som statene tar opp for å finansiere alle pakkene, redningspakkene.

40 Så skal lånene betales og byrdene fordeles. Da blir både politikk og ideologi igjen av betydning. Hvordan skal byrdene fordeles? Hvem - om noen - skal skjermes? Kutt i velferd eller økt skatt? For å nevne ett eksempel.

I Norge kan vi slippe billigere. Vi rammes, men ikke så hardt som mange andre.
45 Vår stat har overskudd.

I vår egen debatt har det historiske spørsmålet om stat eller marked vært et nyttig og kjært kompass på hvor du sto; om du hellet mot venstre og ville ha mer stat, eller om du pekte mot høyre og ville ha mer marked.

50

De siste årene har ikke denne debatten vært så dominerende. Partiene til høyre har ikke ivret for den.

Jeg tror de leser velgerne slik at folk ikke frykter en tydelig stat, at de ser en aktiv offentlig sektor som en forutsetning for gode velferdstjenester, at skattelette ikke
55 er et folkekrav, og at flertallet ikke ivrer etter privatisering.

Befolkningen har rett. Folk flest vet hva det handler om.

60 Men vi bør ikke la oss lure. Siv Jensen er i det minste ærlig: Om Frp får styre, sa hun til Finansavisen sist helg, så blir det markedstenking på alle nivåer. Og det nye prinsippprogrammet gjentar med tydelighet at Frp er et liberalistisk parti - og det er en ærlig sak: Statens rolle er i vårt idealsamfunn begrenset, sier partiet.

65 Så bak denne fasaden av å akseptere statlig nødhavn i krisetid, så ligger høyresidens ambisjon om mindre stat, mindre offentlig sektor, lavere skatter,

dype kutt i skattene til dem som har mest fra før, og mer marked.

- 70 Michael Tetzschner er gjenkjennelig når han gir Høyre profil ved å ville avskaffe formueskatten, kutt i arveskatt og toppskatt. Uten å fortelle om hvor det offentlige skal kutte.

- 75 Sosialdemokratiet sier åpent ja til både stat og marked. Vi har gjort det i den kombinasjonen som har fått samlebegrepet den nordiske modellen.

- De nordiske modellene har utspring i små, åpne økonomier med stor avhengighet av internasjonal handel. Om vi i det videre snakker om den norske modellen, så er et viktig grunnlag for vårt samfunns robusthet og evne til å
80 tilpasse seg skiftende ytre vilkår, vært - og er - et velorganisert arbeidsliv som er kjennetegnet av:

- Høy organisasjonsgrad på arbeidstakersiden;
- 85 · Sentraliserte avtale- og forhandlingsstrukturer med flere nivåer og viktige lokale aktører;
- Bred arbeidstakerrepresentasjon i bedrifter og på samfunnsnivå; og
- 90 · Velutviklet og smidig regulering av arbeidslivet gjennom lov- og avtaleverk.

Utover disse kjennetegnene må vi se på helheten i politikken, samspillet mellom arbeidslivets organisering, velferdspolitikken, den økonomiske politikken og andre politikkområder. Dette handler med andre ord om:

- 95
- (For det første) Den aktive arbeidsmarkedspolitikken;
 - (For det andre) Velferdsstatlige ordninger for inntektssikring, likelønnstanken, skattefinansiering og arbeidslinjen. Sammen har dette bidratt til
100 omstillingstrygghet og mobilitet, i sum kalt "flexicurity";
 - (For det tredje) Velutbygde offentlige tjenester, utdanning og infrastruktur som gir borgere og bedrifter gode rammevilkår, kompetanse og høy yrkesdeltakelse for begge kjønn;

· (Og, for det fjerde) En aktiv stat, ikke minst gjennom sin rolle i trepartssamarbeidet i arbeidslivet, hvor den økonomiske stabiliseringspolitikken har vært viktig for utviklingen av sysselsetting, fordeling, lønns- og arbeidsvilkår - og evnen til å takle kriser.

110

Ett viktig, og i de senere årene stadig oftere omtalt kjennetegn ved denne samfunnsmodellen, er forekomsten av en høy sosial kapital.

115 Sosial kapital forteller noe om forbindelsene og båndene mellom mennesker - sosiale nettverk og normer for gjensidighet, respekt og tillit.

I detaljerte studier har samfunnsforskere vist hvordan mye av det som kan forklare om vi lykkes i livet - på skolen, i familien, i forhold til arbeid, utdanning og også innen helse - er avhengig av om vi har sterk sosial kapital, god tilhørighet og høy tillit til samfunnet vi lever i.

120

Denne sosiale kapitalen kan ikke måles som realkapitalen, finanskapitalen eller humankapitalen. Den har ikke en tabell i et nasjonalbudsjett. Like fullt er det grunn til å anta at samfunn med høy sosial kapital er mer produktive, har sterkere endringsvilje og er mer trygge.

125

Den amerikanske samfunnsforskeren Robert Putnam har bl.a. jobbet mye med dette - og han viser til de skandinaviske landene, og han tegner en trekant - der han peker på en positiv og selvforsterkende sammenheng mellom høy sosial kapital - høy grad av sosial stabilitet - og velutviklet evne til økonomisk og teknologisk fornyelse og effektivitet. Samspillet.

130

Dette er samfunnsforskerens versjon av devisen om at alt henger sammen med alt.

135

Ja, apropos det: Jeg husker hvordan den nordiske modellen var i hardt vær for rundt 15 år siden. Det gjorde inntrykk på meg da jeg reiste med Gro Harlem Brundtland til internasjonale møter og vi fikk høre at den nordiske samfunnsorganiseringen nå ville bukke under i den nye globale økonomien.

140

Budskapet lød: Staten er for stor. Skattene for høye. Fagforeningene for sterke. Det er for vanskelig å si opp folk. Omstillingene går for sakte. Vi manglet enere.

Så skjedde det noe. Flere begynte å se at det nettopp var i de nordiske landene at omstillingen og veksten var størst. Det var her vi kombinerte produktivitet med sysselsetting. Det var her forskjellene mellom folk var minst.

150 Nå - etter måneder med finanskrise, ustabile markeder og økonomiske nedgangstider - så hører vi ikke antydning til "den gamle regla" om at den norske modellen er umoderne, verken her hjemme eller ute.

155 For folk har øyne og ører. Poenget med denne samfunnsorganiseringen er jo nettopp at den er moderne.

Den har et verdigrunnlag bygget på rettferdig fordeling og små forskjeller. Utover det er den norske velferdsstaten ikke dogmatisk, den er utpreget pragmatisk.

160 Andre ser nå mot oss og våre erfaringer. Fra EU-hold og like til Kina.

165 Det siste vi skal gjøre nå er å lene oss tilbake og være tilfredse. Vi må - og skal - ha evnen til fornyelse og kritiske vurderinger av denne modellens virkemåte og innretning.

Spørsmålet vi må stille oss - akkurat nå når vi ser mange sterke sider ved vår egen samfunnsorganisering - er hvorvidt den norske modellen likevel er utfordret.

170 Ikke av de politiske partiene på høyresiden, som har en annen politikk som overordnet prosjekt - tildekket eller åpent. Den utfordringen skal vi møte i politisk debatt og ved valg - valg som vi har til hensikt å vinne.

175 Men vi som tror på den norske modellen, som politisk prosjekt, skal være særlig på vakt mot de indre og ytre utfordringer som kan rokke grunnpilarene i denne modellen.

180 La meg igjen presisere: Utviklingen av den norske modellen er ikke kommet av seg selv. Den har vært drevet frem av en arbeiderbevegelse som har gått i front, en fagbevegelse som har stilt krav og tatt ansvar, av brede politiske kompromisser som har fanget inn flere partier og sosiale grupper, av arbeidsgivere som har sett hvordan vekst og utvikling nettopp skapes i dette samspillet, og av kunnskapsmiljøer som FAFO som utfordrer, fordypes og som

185 gir innsikt.

Slik har den norske modellen blitt et felleseie. Mange har eierskap til den. Det er bra og det er modellens styrke. Undersøkelsen FAFO og MMI gjennomførte (november 2008) viste at 70 % av Norges befolkning omfavner denne modellen.

190

Her kan vi trygt ta råd fra Frp: La oss lytte til folk flest.

Spørsmålene i dag er disse: Er den fellesånd og det samfunnsansvar som har vært
195 forankret i den nordiske samfunnsorganiseringen fortsatt til stede?

Er tilslutningen sterk nok til å sikre oppslutning om de felles grep og tiltak som nå trengs for å møte de utfordringene vi i dag står overfor? Og hva er konsekvensene av det hamskiftet FAFO beskrev i sin gjennomgang av den
200 norske modellen?

Så dette er min første utfordring; at vi som har investert vårt politiske engasjement i denne modellen viser politisk evne til å forsvare, forsterke og fornye den.

205

*

Det tar meg til min neste utfordring: Betydningen av å bekjempe ulikheter.

210 Små forskjeller kjennetegner den norske modellen.

Langs nær sagt alle dimensjoner er et samfunn tjent med små forskjeller. Små forskjeller legger grunnlaget for mer felles ansvar, flere felles referanser, bredere konsensus om hva som kreves av oss, og større aksept for hvordan vi deler
215 byrdene og høster av gevinstene. Små forskjeller virker igjen styrkende på den sosiale kapitalen.

Utjevning av forskjeller er både et resultat av og en forutsetning for den norske modellen. Derfor må vi rope varsku når ulikhetene øker, eller når noen grupper
220 blir systematisk hengende etter i utviklingen.

I den helt unike økonomiske oppgangstiden vi har bak oss, har levekårene

225 bedret seg for nordmenn flest. At velstandsveksten vil bremse opp, flate ut og kanskje gå noe tilbake, er noe vi må være forberedt på.

Den største utfordringen er hvordan en nedgangstid påvirker fordelingen av goder og byrder i det norske samfunn.

230 For selv om den norske velstanden er høy, og ulikheten i komparativ sammenheng er lav, så er det fordelingsutfordringer. Noen henger etter i velstandsutviklingen. Spesielt sårbare er ikke-vestlige innvandrere, unge aleneboende med og uten barn, langtidsledige, langtidssyke og unge som ikke kommer gjennom utdanningssystemet.

235

Inntektsulikhetene er mindre i Norge enn i de fleste andre land. Men kreftene som får ulikhetene til å vokse, gjør seg gjeldende også hos oss. Slike forskjeller er med på å utfordre oppslutningen om solidariske fellesløsninger.

240 Dette er et politisk prosjekt. Det krever fokus på kunnskap - om hva som skaper forskjeller og ulikheter - og fokus på hva vi kan gjøre for å stå i mot.

Kampen mot ulikhet og urettferdighet var selve motivasjonen til fagbevegelsen og sosialdemokratiet.

245

Hvilke ulikheter må vi ta mest på alvor, og hvilken politikk er den rette for å møte dem?

250 Ledigheten blant ungdom er høyere enn den generelle ledigheten. Det er en urovekkende økning i andelen unge uføre, noe som kan tyde på at vi står overfor et mer varig problem - og det er langt verre.

255 Men vi vet nok til å fastslå dette: De som ikke kommer seg gjennom videregående skole har dårlige utsikter i et arbeidsmarked der antallet jobber med lave kompetansekrav synker, og de står dermed veldig utsatt til når krisen rammer.

260 Da vi innførte Reform 94, så lovfestet vi retten til videregående skole for alle. Og jeg husker at vi på den tiden snakket om at 1 av 10 ikke fikk begynne på videregående. Nå dropper 1 av 3 ut!

Med andre ord: Vi har et stort problem.

265 Rapporten FAFO har lagt frem gir oss noen av svarene. Dette er ikke bare den viktigste skolepolitiske utfordringen å ta tak i nå. Det er en tikkende fordelingsutfordring. Derfor må det å droppe ut av videregående skole være høyt oppe på vår agenda.

270 Og så er det slik: I flere år har vi pekt på at i motsetning til før - da flertallet skulle løftes inn i velstand - er vår tids utfordring å løfte et mindretall inn i det velstandssamfunnet de aller fleste av oss nyter godt av.

Det utfordrer oss på en helt annen måte - ikke minst utfordrer det vår evne til
275 fortsatt å vise solidaritet.

Har flertallet av oss vilje til å fordele mer til bunnen? Er vi villige til å ta det ansvaret, og er vi villige til å betale for det? Her ligger noen av de viktigste politiske debattene i årene som kommer.

280

Det rekker ikke som svar at vi skattlegger de rike hardere. De rikeste kan bidra mer, de skal bidra mer og de bidrar nå med mer, slik de skattepolitiske tiltakene vi har gjennomført siden 2005, har ført til.

285 Men moderne omfordeling i Norge kan ikke begrense seg til en versjon av å ta fra de rikeste og gi til de fattigste. Det som virkelig monner er når det store flertallet av oss bidrar.

Klarer vi å sikre oppslutning om det - særlig nå når mange vil bli sårbare som
290 følge av ledighet - og/eller marginalisering?

Vil det store flertallet, som trolig kommer seg greit gjennom krisen, være rede til å stille opp, til å betale en pris? Er viljen til dugnad til stede?

295 Er den sosiale kapitalen stor nok til at vi alle ser oss tjent med å løfte de svakeste?

Det er mange likhetstrekk mellom dem som falt utenfor før og de som faller utenfor nå.

300

Men det er ett skille: De som står utenfor i dag har oftere enn tidligere en annen hudfarge enn dem som er inkludert. Eller de plasseres i gruppen med minoritetsbakgrunn.

305

*

Og det bringer meg over til min tredje utfordring - hvordan skal Norge mestre å leve med et nytt og bredere norsk "vi"?

310

Mangfoldet i Norges befolkning godt inne i det 21. århundre er vår store mulighet.

Uten mange av dem som har kommet til Norge, ville vi ikke hatt den velferdsutvikling vi har opplevd de siste tiårene og norsk økonomi ville hatt alvorlige problemer. Mennesker med andre kulturelle, religiøse og sosiale erfaringer beriker det norske samfunnet.

315

Det som var et norsk "vi" i 1969 eller i 1989, er i 2009 et bredere og mer mangfoldig begrep. Det reflekterer den globale verden vi lever i.

320

Det vi ser og erfarer, er hvor fort Norge har endret seg. I denne byen har 25 % av befolkningen minoritetsbakgrunn. Det har skjedd i løpet av de siste 30 årene.

325

Hvordan vi velger å møte inkluderingsutfordringen i Norge, er vår tids store politiske utfordring. Og en stor mulighet.

For vi velger. Vi må se på det som et politisk, holdningsmessig og verdimessig valg hvordan vi mestrer en prosess der vi alle - både majoriteten og minoriteten - skal tilpasse oss det nye norske "vi" sammen.

330

Bare bruken av begrepene "majoritet" og "minoritet" legger føringer. Som om vi ikke alle sammen har identiteter som gjør oss til minoriteter i mange ulike sammenhenger.

335

Debatten om å tillate hijab i politiet lover ikke godt for hvordan vi skal klare å snakke sammen om vanskelige spørsmål i dette samfunnet. Jeg har ikke problemer med at forslaget nå er trukket. Det måtte bli sånn.

Men jeg er urolig for hvordan debatten fikk utvikle seg. Den viste hvordan mange i møte med religion og livssyn bevisst eller ubevisst tillegger andre meninger og holdninger.

345 Som påstanden om at det å bære hijab kan sidestilles med kjønnslemlestelse av unge jenter, som er en grov kriminell handling forbudt ved lov.

Eller når Carl I. Hagen viser sin klo ved å snakke om norske muslimer og si at hvis du gir fanden lillefingeren, så tar han hele hånden.

350

Eller hans politiske datter, formann Siv Jensen, som har hatt en oppvisning i kynisk spredning av fordommer, frykt, mistanker og gruppetenking når hun messer om faren for "snikislamisering".

355 Eksemplene som skulle underbygge dette fenomenet viste seg å være syltynne. Det tragiske i hennes utspill, er at det tar fokus bort fra de viktige diskusjonene vi må ta om inkludering og om lover, regler og normer for det mangfoldige Norge. Om utfordringene og behovet for å sette klare grenser. Om hvordan vi bygger broer inn til fellesskapsarenaene for dem som oppfatter seg som
360 minoriteter.

Siv Jensen er opprørt over at muslimer i Norge fremmer det hun kaller særkrav. På partiets hjemmesider ligger eksempler på slike særkrav: Om muslimen fra Høyre som ville ha egen eldreomsorg for muslimer, om muslimen fra SV som
365 ville ha offentlige muslimske høytider, om muslimen fra Ap som ville ha halal-mat i fengsler, om den somaliske drosjeforeningen som ville ha eget bønnerom.

De fleste av forslagene Frp refererer til, er blitt avvist av den myndigheten som hadde ansvar.

370

Men det er ikke poenget.

Poenget er at mennesker i Norge faktisk fremmer krav - kall det gjerne særkrav. Vi politikere driver jo mye med det - vurderer en lang rekke særkrav - fra alle
375 deler av samfunnet. Nå også fra mennesker som har muslimsk tro.

Da vil jeg si: Det er bra at muslimer i Norge fremmer krav til myndighetene. Det er bra at de engasjerer seg i partier og foreninger. Det er bra at de velger åpne

380 kanaler inn. Det er det motsatte av å "snike". Det er å melde seg på.

Det er bra at de oppfatter at det finnes demokratiske og åpne samfunnskanaler der også de - som alle andre nordmenn - kan fremme ønsker og krav. Da opplever de også - som andre nordmenn - at noen krav vinner frem og andre
385 ikke.

Åpen demokratisk debatt er et botemiddel mot "parallelsamfunn".

Den virkelige utfordringen er de lukkede miljøer, der det utvikles en egen justis -
390 utenfor fellesskapets rammer. Det må vi være på vakt i mot.

Verre er gruppetenkingen. For alle som hørte Siv Jensen for noen dager siden, satt med det etterlatte inntrykk - noe som ofte er Frps metode - at dette gjaldt muslimer som gruppe i Norge.

395

En stor politisk utfordring for Norge er å motvirke trangen til å gi mennesker én og samme gruppeidentitet, trangen til forenkling, trangen til polarisering.

Kristne, jøder eller muslimer er som grupper av mennesker like forskjellige som
400 de er like. Alle mennesker har flere identiteter. Derfor må vi se enkeltindividene.

Dette går til kjernen av den norske modellen - for å komme tilbake til den. Putnam tegnet, som nevnt, denne trekanten, der hjørnene under gode
405 omstendigheter forsterker hverandre positivt - sosial stabilitet, sosial kapital og teknologisk og organisasjonsmessig fornyelse. Det følger jo av dette at om noe svikter, kan de tre hjørnene påvirke hverandre negativt.

For, som professoren minner oss om, det ligger sprengstoff på lur; nemlig ikke
410 fullt så gode forutsetninger for å mestre overgangen til et flerkulturelt samfunn.

Noe av styrken i de nordiske landene har nettopp vært at det skapes tillit og kontakt mellom grupper. Det vil si at grupper som ikke har nærkontakt eller
415 kjenner hverandre, likevel har gjennomgående tillit til og respekt for hverandre.

Dette er avgjørende for å styrke den sosiale kapitalen. Og er dermed noe av

styrken i den norske modellen. Det å ivareta og forsterke denne evnen er en
420 viktig politisk utfordring i Norge.

*

Så til min siste og fjerde utfordring, som springer ut av denne konferansens tittel
425 - stat og marked.

Ja, som sagt - vi kjenner den politiske debatten som veier mellom de to - stat eller
marked, offentlig eller privat sektor.

430 Men disse begrepene inviterer ikke til å vurdere det som finnes mellom stat og
marked.

Vår vante politiske debatt kretser lite omkring det mylder av aktiviteter og
verdier som er knyttet til det sivile samfunn. Det spennende med det sivile
435 samfunn - der vi selv henter så mye av det som er viktig for oss i våre liv - er ikke
så klart definert, ikke så klart organisert, ikke så tilgjengelig for analyse og
funksjonelle vurderinger fra politikk og forskere.

Men det aner meg, at mye mer av det som er viktig for oss vil utspille seg her, og
440 at løsningene på flere av vår tids viktige spørsmål må hente mange av sine svar og
mange av sine forankringer fra denne delen av samfunnet vårt. - Det sivile
samfunn.

Diskusjonene om hodeplagget sa oss noe om dette. Formelt, og i politikkens
445 verden, handlet den saken om en bestemmelse i reglementet for
politiuniformen.

Men sakens kompleksitet, samt kulturelle, religiøse og verdimessige dybde
befant seg milevis derfra. Den krevde evnen til å engasjere et sindig ordskifte, og
450 til å inkludere grupper i det norske samfunnet som ikke så ofte verken tar ordet -
eller kommer til orde.

I korthet: Dialogens viktighet, mulighet og avgjørende betydning i vårt
moderne samfunn.

455

Marginalisering er en utfordring i moderne samfunn, enten det rammer unge

fra minoritetsmiljøer, eller de som dropper ut av videregående, eller folk uten arbeid.

460

Å forebygge marginalisering krever solidaritet.

Men det krever mer enn det stat og marked kan få til - det krever aktiv medvirkning fra hele bredden av det sivile samfunn - frivillige organisasjoner, idrett, kulturliv og trossamfunn, foruten nærmiljøene - de små fellesskapene som er tette på oss.

465

Vi trenger mer kunnskap om hva som forsterker samfunnets sosiale kapital, og hva som kan true den. Her har kunnskapsmiljøer som FAFO en nøkkelrolle.

470

I den bevegelsen jeg er en del av - og som FAFO springer ut fra - har vi historisk hatt et anstrengt forhold til den sivile sektoren. Den er ofte oppfattet som å representere private løsninger - på siden av det offentlige. Det kan ha vært slik. Men det er ikke slik lenger.

475

Jeg tror vi har mye å tjene på mer samhandling og større åpenhet til samarbeid over sektorgrenser, og det er det Bjarne Håkon Hanssen nå gjør i forhold til bedre samordning innenfor norsk helsesektor - det er viktig og riktig. Og kan bli en milepæl for å tenke nytt rundt dette.

480

*

La meg runde av.

485

Vi skal nå gjennom en tid hvor vi får se hvordan globaliseringen knytter oss sammen. Norge har vært blant globaliseringens absolutte vinnere. Nå kan vi få oppleve stormkastene. ILO snakker om faren for opp mot 50 millioner nye arbeidsledige.

490

Svaret på dette problemet er ikke å ønske seg en slags "deglobalisering" - å vende tilbake til mellomkrigstidens nasjonale proteksjonisme - som Europa kom til å betale dyrt for - men å ta i bruk erfaringene fra etterkrigstidens strid for å sikre bedre styring og regulering av økonomien på internasjonalt plan.

495

I et stadig mer grenseløst arbeidsliv, der vi er gjensidig avhengig av hverandre, så

trenger vi styrkede arbeidsstandarder og faglige rettigheter på internasjonalt plan. Derfor jobber regjeringen med LO og NHO for å følge opp ILOs resolusjoner om anstendig arbeid, decent work.

500

Vi trenger tettere koblinger mellom utviklingen av internasjonale regler for handel, finans, arbeids- og miljøstandarder, og bedre økonomisk-politisk samordning.

505 Uten det vil det være vanskelig å utvikle effektive strategier for å bekjempe den voksende massearbeidsledigheten, møte klimakrisen og stabilisere den globale økonomien på lengre sikt.

510 Til alt dette trenger vi både stat og marked. Vi trenger å skape og dele. Og for å sette en retning for samfunnet; for hvordan vi vil styre, hvilke verdier vi prioriterer, hvordan vi skal engasjere og gi medansvar, hvordan vi skal fordele - til alt dette trenger vi politikken og politiske valg.

515 At det i dag søkes nødhavn hos staten, betyr ikke at de politiske valgene er visket ut. Når uværet stilner går de ideologiske farkostene igjen fra havn. Det må vi være forberedt på.

Kilde

www.arbeiderpartiet.no

520

URI

<https://www.virksommeord.no/tale/de-politiske-utfordringene>

525

530